

не, економічне положення регіону, національного складу населення, його звичаї і побут [5, с.35]. Слід зазначити, що для розслідування даного виду злочинів важливо врахувати не тільки національний склад, але і історичний уклад народу, що проживає на тій чи іншій території. Так, однією із специфічних рис злочинів, вчинених з використанням насилля в сім'ї є те, що на відміну від злочинної активності інших видів, насилля в сім'ї частіше застосовується в сільських родинах.

Місце вчинення зазначених посягань злочинці обирають з таким розрахунком, щоб обмежити можливість візуального спостереження і участі сторонніх осіб, або обмежити їх кількість. Найчастіше свідками насильства в сім'ї є особи, які на момент злочину були в близьких відносинах з насильником, чи жертвою.

Зазначене в деякій мірі пояснює той факт, що поведінка свідків по цій категорії справ характеризується майже в третині випадків (30%) повністю або частково неправдивими свідченнями. Свідки, навіть батьки своїх скривджених дітей часто не сприймають дії винних в сімейному насиллі як суспільно небезпечні, або ж намагаються уникнути розголосу сімейних проблем.

Науковці також включають в криміналістичну характеристику таку ознаку як місце вчинення злочину. Так, Старков О.В. вважає, що ці злочини вчинюються «за місцем проживання» [6, с.2]. Все ж таки, переважна більшість зазначених злочинів (80%) були вчинені в квартирах, приватних будинках, подвір'ях приватних будинків. Під'їзд будинку слугував місцем злочину у 10,7% випадків. В гуртожитках за отриманими даними було вчинено 6,0% злочинів і лише у 3,2% випадках – на вулиці, в полі, лісі та ін.

За результатами досліджень архівних кримінальних справ прослідковується прямий взаємозв'язок між місцем здійснення злочинної діяльності і особою злочинця та потерпілого. Так, в 74,7% приміщення, де вчинювався злочин було власністю винного в 22,6% – власністю жертви, в 2,7% випадків належало третім особам.

За даними дослідження факторами, які викликали конфлікт в сфері сімейно-побутових відносин, є:

- небажання конфлікуючої сторони працювати (7%);
- конфліктно-агресивний характер злочинця (90%);
- конфліктно-агресивний характер осіб, що проживали з нею раніше (9%);
- пияцтво злочинця (80%);
- пияцтво осіб, які проживали зі злочинцем (10%);
- невиконання членами сім'ї злочинця сімейних обов'язків (0,5%);
- протиріччя у вихованні дітей (0,5%);
- протиріччя із-за користування комунальним приміщенням (2,5%);
- протиріччя із-за користування присадибною ділянкою (3%).

Що стосується форм міжособових конфліктів, то тут можна виділити одноразові (ситуаційно-короткочасні) і тривалі конфлікти, тобто ті, основою яких є більш чи менш стійкі неприязні, ворожі взаємини учасників сімейно-побутових відносин. Дослідження кримінологів і соціологів свідчать, що в разових конфліктах частіше беруть участь законслухняні громадяни; суб'єктами ж тривалих ворожих стосунків бувають, переважно, особи, які згодом чинять насильницькі злочини щодо своїх близьких. Проте й серед законслухняних громадян частка учасників тривалих конфліктів також досить висока.

Коли в процесі дослідження всі тривалі конфлікти були розділені на не криміногенні, перед криміногенні (сварки, скандали та ін.) і криміногенні (тобто пов'язані з застосуванням психічного чи фізичного насилля), то з'ясувалося, що майбутні злочинці брали участь у конфліктах перед криміногенних і криміногенних значно частіше, ніж решта громадян. Причому шанс втягнення особи в злочинні дії прямо залежить від частоти участі, насамперед, у конфліктах криміногенного характеру. Найчастіше конфлікти відбуваються між подружжям або співмешканцями. Конфлікти з близькими родичами зустрічаються рідше. Часто злочинці конфлікують одразу з кількома членами сім'ї.

Встановлено також, що існує зв'язок між видом конфлікту й категоріями осіб, які складають сімейно-побутове оточення. Зокрема, не криміногенні конфлікти частіше відбуваються в стосунках між родичами, які мешкають окремо.

При вивченні обстановки вчинення даного виду злочинів необхідно обов'язково враховувати економічне положення досліджуваного регіону, його соціальну та культурну специфіку.

Своєчасне виявлення та попередження криміногенних конфліктів, які виникають на ґрунті сімейно-побутових відносин, врахування особливостей основних сфер життєдіяльності людини, знання специфіки конкретних кримінологічних об'єктів, профілактика вживання алкоголю і наркотиків – все це повинно перешкодити негативним змінам у характеристиці насильницької злочинності та підготувати підстави для викорінення самої можливості злочинних посягань на найважливіші цінності в суспільстві: життя, здоров'я та недоторканність особи.

Список літератури

1. Лунеев В. В. Преступность XX века: Мировой криминологический анализ / В. В. Лунеев. – М.: НОРМА, 1999. – 516 с.
2. Галинский Я. И. Насилие: природа или история? / Я. И. Галинский // На перепутьях истории и культуры: труды С.-Петербург. филиала Ин-та социологии РАН. – СПб., 1995. – 206 с.
3. Про становище сімей в Україні: доповідь / Г. В. Святненко, Е. М. Луценко, Ю. М. Яременко [та ін.]; ред. кол.: О. О. Яременко [та ін.]; Укр. ін-т соц. досліджень. – К.: НВФ «Студцентр», 1999. – 299 с.
4. Яблоков Н. П. Криминалистическая характеристика преступления и типичные следственные ситуации как важные факторы разработки методики расследования преступлений / Н. П. Яблоков // Вопр. борьбы с преступностью. – М., 1979. – Вып. 30. – 225 с.
5. Облаков О. Ф. Криминалистическая характеристика преступления и криминалистические ситуации: учеб. пособие / О. Ф. Облаков. – Хабаровск, 1985. – 88 с.
6. Старков О. В. Роль криминальной ситуации в бытовых насильственных преступлениях: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О. В. Старков. – М., 1981. – 27 с.
7. Зуйков Г. Г. Поиск по признакам способов совершения преступлений / Г. Г. Зуйков. – М., 1970. – 191 с.
8. Белкин Р. С. Курс советской криминалистики / Р. С. Белкин. – М.: Акад. МВД СССР, 1979. – Т. 3. – 407 с.
9. Кузнецов В. А. Профилактика органами внутренних дел преступлений, совершаемых на почве семейно-бытовых отношений: науч.-практ. пособие / В. А. Кузнецов, С. В. Трофимов. – К., 1981. – Ч. 1. – 72 с.

Стаття надійшла 14.12.2014 р.

Т.В. Родионова, старший преподаватель
Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова
кафедра уголовного права, уголовного процесса и криминалистики
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

МЕСТО, ОБСТАНОВКА И СПОСОБ СОВЕРШЕНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ НАСИЛЬСТВА В СЕМЬЕ

Резюме

Изучение причин и условий насильственной преступности имеет большое значение для глубокого познания объективных и субъективных истоков этого криминального явления, а также для выработки предупредительных мер противодействия рассматриваемой группы противоправных деяний.

Ключевые слова: насильственные преступления, уголовная ответственность, криминальные конфликты, криминализация семьи, бытовая преступность.

T.V. Rodionova, Senior Lecturer
Odessa I. I. Mechnikov National University
the Department of Criminal Law, Criminal Procedure and Criminalistics
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

THE PLACE, SITUATION AND MODUS OF THE VIOLENT CRIME

Summary

A close study of reasons and terms of the violent criminality is important for deep cognition of objective and subjective sources of this criminal phenomenon, and similarly for elaboration of preventive measures of counteraction of the examined group of wrongdoings.

Key words: penal liability, criminality delinquency, criminalization of the family, violent crimes, criminogenic conflicts, domestic crimes.